

Ομιλία στην ημέρα των Φώτων (Άγιος Γρηγόριος Νύσσης)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Ιανουαρίου 4, 2019

Τώρα αναγνωρίζω το κοπάδι μου, σήμερα βλέπω τη συνηθισμένη εκκλησία, σήμερα που, μισώντας και την απασχόληση με τις σαρκικές φροντίδες, τρέξατε όλο το πλήρωμα για να λατρεύσετε το Θεό. Και γεμίζει ο λαός ασφυκτικά μέσα το ναό φτάνοντας ως τα ιερά άδυτα, αλλά γεμίζει και τον εξωτερικό χώρο στα προαύλια, όσος δεν μπορεί να χωρέσει μέσα σύμφωνα με την εικόνα των μελισσών, που άλλες δουλεύουν μέσα κι άλλες βομβούν απ' έξω απ' την κυψέλη. Έτσι λοιπόν, παιδιά μου, να κάνετε και μη χάνετε ποτέ το ζήλο σας αυτόν. Συγκινούμαι, ομολογώ, ως ποιμένας και θέλω καθισμένος σ' αυτή την υψηλή σκοπιά να βλέπω γύρω μου στους πρόποδες συναγμένο το ποίμνιό μου. Κι αν μου συμβαίνει αυτό, γεμίζω από προθυμία θαυμαστή και επεξεργάζομαι μ' ευχαρίστηση το λόγο μου, όπως οι βοσκοί τα ποιμενικά τους τραγούδια. Όταν όμως συμβαίνει διαφορετικά και σας παρασύρει η εξωτερική πλάνη, όπως πρόσφατα κάνατε την περασμένη Κυριακή, δυσαρεστούμαι πολύ και προτιμώ τη σιωπή. Σκέφτομαι να φύγω από δω κι αναζητώ το όρος Κάρμηλο του προφήτη Ηλία ή ένα ακατοίκητο βράχο. Γιατί όσοι είναι κυριευμένοι από λύπη αγαπούν τη μοναξιά και την ερημία. Τώρα όμως, βλέποντάς σας με όλη την οικογένειά σας να είστε όλοι συγκεντρωμένοι στην πανήγυρη, θυμάμαι το λόγο του προφήτη, που από παλιά ο Ησαΐας αναφώνησε, υμνώντας την καλλίτεκνη και πολύτεκνη Εκκλησία του Χριστού. «*Ποιοί είναι αυτοί;*», λέει «*έρχονται καταπάνω μου σαν σύννεφα και σαν περιστέρια με τα μικρά τους*».1 Μαζί μ' αυτό και εκείνο: «*είναι στενός ο τόπος για μένα, κάνε μου τόπο για να κατοικήσω*».2 Αυτά όρισε η δύναμη του Πνεύματος για την πολυάνθρωπη Εκκλησία του Θεού, που έμελλε πολλά χρόνια αργότερα «*να γεμίσει όλη την οικουμένη απ' άκρη σε άκρη*».3

Έφτασε λοιπόν ο καιρός κι έφερε μαζί του τη μνήμη αγίων μυστηρίων που καθαίρουν τον άνθρωπο, που καθαρίζουν και τη δύσκολη αμαρτία της ψυχής και του σώματος και επαναφέρουν στο αρχικό κάλλος, που διαμόρφωσε σ' εμάς ο αριστοτέχνης Θεός. Και γι' αυτό ο μνημένος λαός που έχετε δοκιμάσει τα αγαθά της ημέρας μαζευτήκατε και φέρατε μαζί σας κι αυτόν που δεν τα έχει δοκιμάσει, σαν πατέρες φρόνιμοι που οδηγούν μ' επιμέλεια και προσοχή τους αμύητους στην τέλεια κατανόηση της ευσέβειας. Εγώ χαίρομαι και με τους δύο μαζί με όσους έχετε βαπτισθεί, γιατί λάβατε τον πλούτο της μεγάλης δωρεάς με όσους δε βαπτιστήκατε ακόμα, γιατί ελπίζετε μια καλή προσδοκία, άφεση των ευθυνών σας, ελευθέρωση από τα δεινά, οικείωση με το Θεό, παρρησία ελεύθερη, αντί δουλική ταπείνωση ισοτιμία με τους αγγέλους. Γιατί αυτά και ό,τι επακολουθεί σ' αυτά σας εγγυάται και σας δίνει η

χάρη του βαπτίσματος. Γι' αυτό αφήνοντας τα άλλα θέματα των Γραφών για άλλες ευκαιρίες, ας παραμείνουμε στο σκοπό μας, αφιερώνοντας ανάλογα με τη δύναμή μας στην εορτή όσα της ταιριάζουν και προσφέρονται. Η κάθε μια πανήγυρη απαιτεί το δικό της. Έτσι το γάμο τον τραγουδάμε με επιθαλάμια, στο πένθος λέμε τους επικήδειους θρήνους που συνηθίζονται, σε υποθέσεις συζητούμε σοβαρά, στις διασκεδάσεις διώχνουμε το πνίξιμο και την ένταση της ψυχής, και κάθε περίπτωση την τηρούμε καθαρή από τα άσχετα πράγματα.

Γεννήθηκε λοιπόν ο Χριστός πριν από λίγες ημέρες, αυτός που έχει γεννηθεί πριν από κάθε αισθητή και νοητή ουσία. **Βαπτίζεται σήμερα από τον Ιωάννη, για να αποκαθάρει τον γεμάτο ρύπους άνθρωπο, να φέρει το Πνεύμα από τον ουρανό και ν' ανυψώσει τον άνθρωπο στους ουραμούς, για να σηκωθεί αυτός που έχει πέσει και να ντροπιαστεί εκείνος που τον έριξε** (και μη θαυμάσεις αν ο Θεός έδειξε τόσο μεγάλο ενδιαφέρον για μας), **για να πραγματοποιήσει ο ίδιος τη σωτηρία του ανθρώπου**. Γιατί με πολλές προσπάθειες μας επιβουλεύτηκε ο κακούργος, μας σώζει όμως ο δημιουργός μας με τη φροντίδα του. Και ο κακούργος και φθονερός, που άνοιξε κατά του γένους των ανθρώπων το δρόμο της αμαρτίας, βρήκε άξιο όργανο και προκάλυμμα της γνώμης του το φίδι, ο ακάθαρτος μπήκε στο όμοιό του, αυτός που προτιμούσε τα γήινα και χθόνια κατοίκησε στο ερπετό. Ο Χριστός όμως που επανορθώνει την κακία εκείνου, αναλαμβάνει τέλειο τον άνθρωπο και σώζει τον άνθρωπο και γίνεται για όλους τύπος και χαρακτήρας, για να αγιάσει την απαρχή κάθε πράξης και να κληρονομήσει στους δούλους του το ζήλο του παραδομένου μυστηρίου βέβαιο και αναμφίβολο. **Το βάπτισμα λοιπόν είναι κάθαρση αμαρτιών, άφεση των σφαλμάτων μας, αιτία ανακαινισμού και αναγέννησης**, την αναγέννηση όμως να τη θεωρήσεις νοητή, όχι ότι τη βλέπομε με τα μάτια. Γιατί βέβαια δε θα μεταβάλομε, όπως θέλει ο Εβραίος Νικόδημος με τη μη πνευματική σκέψη του, το γέροντα σε παιδί ούτε το ρυτιδιασμένο ασπρομάλλη σε απαλό νέο ούτε θα επαναφέρομε τον άνθρωπο στην κοιλιά της μητέρας του, αλλά εκείνον που έχει σημαδευτεί από τις αμαρτίες κι έχει παλιώσει από τις κακές πράξεις, τον επαναφέρομε με την βασιλική χάρη στην αθωότητα του βρέφους. Όπως δηλαδή το παιδί μόλις γεννηθεί είναι ελεύθερο από εγκλήματα και τιμωρίες, έτσι και το παιδί της αναγέννησης δεν έχει για ποιο κακό ν' απολογηθεί, αφού με βασιλική χάρη έχει απαλλαγεί από τις ευθύνες του. **Αυτή βέβαια την ευεργεσία δεν τη χαρίζει το νερό** (γιατί το νερό θα ήταν το ανώτερο στοιχείο της φύσης), **αλλά η προσταγή του Θεού και η επιφοίτηση του Πνεύματος που φτάνει μυστικά στη δική μας ελευθερία, ενώ το νερό συντελεί στο να φανεί η κάθαρση**. Επειδή δηλαδή συνηθίσαμε το σώμα μας που λερώθηκε από λεκέδες και λάσπες να το πλύνουμε με νερό και να το κάνουμε καθαρό, γι' αυτό χρησιμοποιούμε το νερό και στη μυστική αυτή πράξη, για να δηλώσομε την άυλη λαμπρότητα με το αισθητό στοιχείο. Ή καλύτερα ας επιμείνομε και σε λεπτότερη ανάλυση σχετικά με το βάπτισμα, σα να έχουμε αρχίσει από κάποια πηγή που είναι το παράγγελμα της Γραφής.

«Αν κάποιος δε γεννηθεί», λέει, «από νερό και Πνεύμα, δεν μπορεί να εισέλθει στη βασιλεία των ουρανών».4 **Γιατί απαιτούνται και τα δύο και δε θεωρήθηκε ότι είναι αρκετό μόνο το Πνεύμα για να ολοκληρωθεί το βάπτισμα;** Ο άνθρωπος είναι σύνθετος και όχι απλός, όπως ακριβώς γνωρίζουμε, και γι' αυτό στο διπλό αυτό σύζευγμα ορίστηκαν για τη θεραπεία του τα συγγενή και όμοια φάρμακα, **για το ορατό σώμα το αισθητό νερό, και την αόρατη ψυχή το αφανές Πνεύμα**, που το καλούμε με πίστη και έρχεται με τρόπο άρρητο. Γιατί «το Πνεύμα πνέει όπου θέλει κι ακούς τη φωνή του, αλλά δεν ξέρεις από πού έρχεται και που πηγαίνει».5 Ευλογεί και το σώμα που βαπτίζεται και το νερό που βαπτίζει. Γι' αυτό **να μην περιφρονήσεις το θείο λουτρό ούτε να το εξευτελίσεις σαν κάτι κοινό επειδή χρησιμοποιεί το νερό. Γιατί αυτό που ενεργεί είναι μεγάλο κι από εκείνο γίνονται τα τελούμενα θαυμαστά.** Εξάλλου και το άγιο αυτό θυσιαστήριο που στεκόμαστε γύρω του είναι μια κοινή στη σύστασή του πέτρα που δε διαφέρει σε τίποτε από τις άλλες πλάκες που διακοσμούν τους τοίχους και ομορφαίνουν τα δάπεδα· επειδή όμως αγιάστηκε για την λατρεία του Θείου και δέχτηκε και την ευλογία, έγινε τράπεζα αγία, θυσιαστήριο άχραντο, που δεν το αγγίζει πια ο καθένας, παρά οι ιερείς μόνο κι αυτοί με φόβο και ευλάβεια. Ο άρτος πάλι είναι ψωμί, αλλά όταν τον εξαγιαάζει το μυστήριο, λέγεται και είναι σώμα Χριστού. Έτσι και το μυστικό λάδι, έτσι και το κρασί· ενώ έχουν μικρή αξία πριν από την ευλογία, **αποχτά καθένα από αυτά μετά τον αγιασμό τους ιδιαίτερη ενέργεια.**

Η ίδια **δύναμη του Λόγου** κάνει και τον ιερέα σεβαστό και τιμημένο, που αποχωρίζεται από την κοινή σχέση του με τους πολλούς με την καινή ευλογία που έλαβε. Χτες δηλαδή και προχτές ήταν ένας από τους πολλούς και ξαφνικά παρουσιάζεται οδηγός των λαών, προκαθήμενος, διδάσκαλος της πίστης, μυσταγωγός αοράτων μυστηρίων. Κι αυτά τα κάνει χωρίς να μεταβληθεί καθόλου το σώμα του ή η μορφή του, αλλά κατά το φαινόμενο είναι εκείνος που ήταν, **έχει όμως μεταμορφωθεί η αόρατη ψυχή του με μια αόρατη δύναμη και χάρη προς το καλύτερο.** Κατά τον ίδιο τρόπο όταν σκεφτείς πολλά πράγματα θα τα δεις ευκαταφρόνητα κατά το φαινόμενο, αλλά οι ενέργειές τους είναι μεγάλες, όταν μάλιστα αναλογιστείς τα συγγενή και όμοια με το ζητούμενο από την Παλαιά Διαθήκη. Το ραβδί του Μωυσή ήταν από ξύλο καρυδιάς, τι άλλο από ένα ξύλο κοινό, που το κόβει ο καθένας και το κρατά και το δουλεύει ανάλογα με το σκοπό που το θέλει και το ρίχνει κατά το κέφι του στη φωτιά; Όταν όμως ο Θεός θέλησε να επιτελέσει με το ραβδί αυτό τα υψηλά και ανώτερα από λόγο θαύματα, το ξύλο μεταβαλλόταν σε φίδι· κι αλλού πάλι χτυπώντας τα νερά άλλοτε έκανε το νερό αίμα6 κι άλλοτε ανάβρυζε γόνο βατραχιών7· κι αλλού έκοβε τη θάλασσα και τη χώριζε ως το βυθό χωρίς τα νερά να συρρέουν από τη μια και την άλλη.8 Όμοια κι ενός από τους προφήτες η προβιά, ενώ ήταν δέρμα, έκανε τον Ελισσαίο αφήγημα της οικουμένης.9 Το ξύλο πάλι του σταυρού είναι η σωτηρία των ανθρώπων, ενώ όπως ακούω είναι σανίδα μουριάς, ενός δέντρου περιφρονημένου και κατώτερου από τα

πιο πολλά. Επίσης ο θάμνος του βάτου έδειξε στο Μωυσή το Θεό,¹⁰ το λείψανο πάλι του Ελισσαίου ανάστησε κάποιο νεκρό¹¹ και ο πηλός έδωσε το φως στον τυφλό από την κοιλιά της μάνας του.¹² Όλα αυτά είναι υλικά άψυχα και αναίσθητα, έγιναν όμως μέσα για τα μεγάλα θαύματα, όταν δέχτηκαν τη δύναμη του Θεού. Με την ίδια σειρά των συλλογισμών αν και το νερό είναι νερό και τίποτε άλλο, ανανεώνει τον άνθρωπο στη νοητή αναγέννηση, ενώ η χάρη από τον ουρανό το ευλογεί.

Αν πάλι κάποιος που διστάζει κι αμφιβάλλει κι ενοχλεί υποβάλλοντας συνέχεια ερωτήσεις και ζητώντας εξηγήσεις, πώς το νερό και η μυσταγωγία που γίνεται μ' αυτό αναγεννά, θ' απαντήσω σ' αυτόν με όλο μου το δίκιο. Παράστησέ μου τον τρόπο της σωματικής γέννησης και θα σου εκθέσω κι εγώ τη δύναμη της αναγέννησης της ψυχής. Θα μιλήσεις ίσως με τον τρόπο απόδοσης αιτίας· το σπέρμα ως αιτία κάνει τον άνθρωπο. Άκουσε τώρα κι εμένα, ότι το νερό που ευλογείται καθαίρει και φωτίζει τον άνθρωπο. Αν πάλι μου αντιπροβάλεις το πώς, θα σου φωνάξω κι εγώ δυνατότερα· Πώς γίνεται άνθρωπος η υδαρής και άμορφη ουσία; Και προχωρώντας ο λόγος μ' αυτόν τον τρόπο σ' όλη την κτίση θα δοκιμαστεί σε κάθε πράγμα. Πώς έγινε ο ουρανός, πώς η γη, πώς η θάλασσα, πώς το κάθε πράγμα; Γιατί ο λογισμός των ανθρώπων σταματώντας μπροστά στην απορία να βρει, καταφεύγει στη φράση αυτή σα να ήταν κάθισμα για τους αδύνατους στη πεζοπορία. Και για να συντομεύσω, παντού **η δύναμη και η ενέργεια του Θεού είναι ακατάληπτη και ανεξήγητη**· δίνει εύκολα την ύπαρξη σε όσα θέλει, μας κρύβει όμως τη λεπτομερή γνώση της λειτουργίας της. Γι' αυτό και ο μακάριος Δαβίδ, όταν στάθηκε κάποτε κι έστρεψε το νου του στη μεγαλοπρέπεια της κτίσης και γέμισε η ψυχή του από άπειρο θαυμασμό, διατύπωσε εκείνο που επαναλαμβάνουν όλοι· «*πόση μεγαλοσύνη, Κύριε, δείχνουν τα έργα σου· όλα τα δημιούργησες με σοφία*».¹³ **Τη σοφία δηλαδή την κατανόησε, δε βρήκε όμως τον τρόπο λειτουργίας της σοφίας.**

Αφού εγκαταλείψομε λοιπόν την πάνω από την ανθρώπινη δύναμη πολυπραγμοσύνη, ας επιζητήσομε μάλλον εκείνο, που δείχνει έστω και μερική κατανόηση. Για ποιό λόγο γίνεται με το νερό η κάθαρση και **ποιά η ανάγκη να γίνονται οι τρεις καταδύσεις**; Αυτό λοιπόν που και οι πατέρες δίδαξαν και ο δικός μας νους σκέφτηκε και παραδέχτηκε είναι τούτο. Γνωρίζομε ότι ο κόσμος αποτελείται από τέσσερα στοιχεία, σ' όλους γνωστά ακόμα κι αν αποσιωπηθούν τα ονόματά τους. Κι αν πρέπει να πω τα ονόματά τους για τους απλούστερους, αυτά είναι η φωτιά και ο αέρας, η γη και το νερό. Ο Θεός λοιπόν και σωτήρας μας ολοκληρώνοντας τη για χάρη μας οικονομία, κατέβηκε στο τέταρτο από αυτά, τη γη, για να κάνει τη ζωή ν' ανατείλει από εκεί. Εμείς, παραλαμβάνοντας το βάπτισμα για να μιμηθούμε τον Κύριο και διδάσκαλο και οδηγό μας, δε θαπτόμαστε βέβαια στη γη (γιατί αυτή γίνεται κάλυμμα του φυσικώς νεκρωμένου σώματος καλύπτοντας την ασθένεια και τη φθορά της φύσης μας), αλλά ερχόμαστε στο συγγενικό με τη γη στοιχείο, το νερό και σ' εκείνο κρυβόμαστε, όπως ο Σωτήρας στη γη, και αυτό κάνοντάς το τρεις φορές, **εξεικονίζομε με τον εαυτό μας την τριήμερη χάρη της ανάστασης**. Και δεν τα κάνομε αυτά παίρνοντας το μυστήριο σιωπηλά, αλλά **επικαλούμαστε**

κατ' αυτό τις τρεις άγιες υποστάσεις, στις οποίες πιστέψαμε και στις οποίες ελπίζομε, από τις οποίες έχομε και το ότι υπάρχομε και το ότι θα ξαναζήσομε.

Ίσως δυσανασχετείς εσύ που μάχεσαι με θράσος τη δόξα του Πνεύματος και ζηλεύεις για το σεβασμό του Παρακλήτου εκ μέρους των ευσεβών. Πάψε να συμπλέκεσαι μαζί μου κι αντιστάσου στους λόγους του Κυρίου, αν μπορείς, που νομοθέτησαν την επίκληση αυτή κατά το βάπτισμα. Τί λέει λοιπόν το παράγγελμα του Κυρίου; *«Βαπτίζοντάς τους στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του αγίου Πνεύματος»*.¹⁴ Γιατί *«στο όνομα του Πατέρα»*; Επειδή είναι αρχή των πάντων. Γιατί *«στο όνομα του Υιού»*; Επειδή είναι αρχή των πάντων. Γιατί *«στο Πνεύμα το άγιο»*; Επειδή τελειοποιεί τα πάντα. Σκύβομε λοιπόν το κεφάλι στον Πατέρα, για να μας αγιάσει. Σκύβομε στον Υιό, για να επιτύχομε το ίδιο. Σκύβομε και στο άγιο Πνεύμα, για να γίνομε ότι είναι και λέγεται. **Δεν υπάρχει διαφορά αγιασμού, ότι τάχα ο Πατέρας αγιάζει περισσότερο, λιγότερο ο Υιός και λιγότερο από τους δύο το άγιο Πνεύμα**. Γιατί λοιπόν κομματιάζεις τις τρεις υποστάσεις σε διαφορετικές φύσεις και δημιουργείς τρεις θεούς ανόμοιους μεταξύ τους, ενώ από όλους δέχεσαι μια και την αυτή χάρη;

Επειδή όμως τα παραδείγματα κάνουν πάντα πιο παραστατικό το λόγο σ' αυτούς που ακούνε, θέλω να ελέγξω τη γνώμη όσων βλασφημούν, διασαφηνίζοντας με τα γήινα και τα ταπεινά τα μεγάλα και όσα δεν συλλαμβάνει η αίσθηση. Αν σου τύχαινε να υποστείς τη συμφορά της αιχμαλωσίας και να ζήσεις κοντά στους εχθρούς και να είσαι δούλος και να ταλαιπωρείσαι και να στενάζεις για την παλιά ελευθερία που είχες και ξαφνικά κάποιοι που έγιναν γνώριμοί σου, πολίτες της χώρας των κυρίων σου και των τυράννων, σε ελευθέρωναν από τη σκλαβιά που σε πίεζε δίνοντας ίσο μερίδιο λύτρων ο καθένας και μοιράζοντας εξίσου τη δαπάνη μεταξύ τους, άραγε, τυχαίνοντας αυτή τη χάρη, δε θα έβλεπες όμοια και τους τρεις ως ευεργέτες και θα απέδιδες τα λύτρα σε τρία ίσα μέρη, αφού το ενδιαφέρον τους για χάρη σου και η δαπάνη ήταν κοινή, αν βέβαια είσαι δίκαιος κριτής της ευεργεσίας;

Αυτά όσα μπορεί να πει ένα παράδειγμα. Γιατί δεν είναι τώρα σκοπός μου να σας απευθύνω τη διδασκαλία της πίστης μας. Ας επιστρέψουμε όμως στην παρούσα περίπτωση και το θέμα που μας απασχολεί. Βρίσκω ότι **τη δωρεά του βαπτίσματος δεν την κήρυξαν τα ευαγγέλια που γράφτηκαν μετά το σταυρό, αλλά και πριν από την ενανθρώπιση του Κυρίου σε όλα τα μέρη της η Παλαιά Διαθήκη προτύπωσε την εικόνα της αναγέννησής μας, χωρίς βέβαια να την παρουσιάζει με ολοκάθαρη μορφή, αλλά προσημαίνοντας τη φιλανθρωπία του Θεού με αινίγματα. Κι όπως υπήρχαν προαγγελίες για τον αμνό και προφητείες για το σταυρό, έτσι υπήρχε και πρακτικό και λογικό μήνυμα για το βάπτισμα**. Ας υπενθυμίσομε στους φίλους του καλού τις προτυπώσεις. Γιατί ο καιρός της εορτής απαιτεί τη μνήμη τους ως απαραίτητη.

Η Άγαρ,¹⁵ η δούλη του Αβραάμ, που και ο Παύλος αναφέρει μιλώντας αλληγορικά

στους Γαλάτες, όταν διώχτηκε από το σπίτι του κυρίου της εξαιτίας της οργής της Σάρρας (είναι φοβερό για τις νόμιμες γυναίκες να υποπεύονται σχέση της δούλης τους με τον κύριο του σπιτιού), η Άγαρ πλανιόταν έρημη μέσα στην ερημιά έχοντας στην αγκαλιά της μικρό που θήλαζε, τον Ισμαήλ. Της έλειψαν κάποτε τα εφόδιά της κι έφτασε κι αυτή στα πρόθυρα του θανάτου και το παιδί πριν από αυτή (γιατί το νερό που είχε στον ασκό τελείωσε επειδή ούτε ήταν δυνατό η συναγωγή να έχει αυτάρκεια ζωής, αυτή που ως τότε ζούσε στους τύπους της αέναης πηγής). Τότε κατά παράδοξο τρόπο παρουσιάζεται άγγελος και της δείχνει ένα πηγάδι με ζωντανό φρέσκο νερό και παίρνοντας από κει νερό σώζει τον Ισμαήλ. Πρόσεξε λοιπόν τύπο μυστικό, πώς ευθύς από την αρχή η σωτηρία γι' αυτόν που χάνεται πραγματοποιείται με ζωντανό νερό που δεν υπήρχε πρώτα, αλλά παραχωρήθηκε κατά χάρη από άγγελο.16

Και πάλι ύστερα από χρόνια έπρεπε να γίνει ο γάμος του Ισαάκ, που για χάρη του διώχτηκε και ο Ισμαήλ με τη μητέρα του από την πατρική εστία. Στάλθηκε λοιπόν ο υπάλληλος του Αβραάμ ως προξενητής για να βρει σύζυγο στον Ισαάκ και βρίσκει τη Ρεβέκα στο πηγάδι. Και ο γάμος που ήταν να δώσει τη γενιά του Χριστού έλαβε και την αρχή του και την πρώτη συμφωνία κοντά στο νερό. Αλλά και ο ίδιος ο Ισαάκ, όταν επιστατούσε στα κοπάδια του πατέρα του, σε όλα τα σημεία της ερήμου άνοιγε πηγάδια, που τα έφραζαν οι αλλόφυλοι και τα παράχωναν ως προτύπωση των μεταγενέστερων ασεβών, όσοι εμπόδιζαν τη δωρεά του βαπτίσματος και άνοιγαν στόμα κατά της αλήθειας πολεμώντας την. Οι μάρτυρες όμως και οι ιερείς νίκησαν στο άνοιγμα πηγαδιών και η δωρεά του βαπτίσματος κατάκλυσε όλη την οικουμένη.17

Σύμφωνα με αυτό το νόημα του λόγου και ο Ιακώβ πηγαίνοντας προς τη μνηστεία του συναντά απροσδόκητα τη Ραχήλ στο πηγάδι. Μεγάλη πέτρα έκλεινε το πηγάδι, που πολλοί βοσκοί μαζί μαζεύονταν και την έβγαζαν κι έτσι έπαιρναν νερό αυτοί και τα κοπάδια τους. Ο Ιακώβ όμως κύλησε μόνος του την πέτρα και ποτίζει τα πρόβατα της μελλούσης μνηστής του. Το πράγμα αποτελεί υπαινιγμό και σκιά του μέλλοντος. Ποιός ήταν ο λίθος που έκλεινε το πηγάδι, παρά ο ίδιος ο Χριστός, για τον οποίο λέει ο Ησαΐας *«και θα βάλω τα θεμέλια της Σιών λίθο ακριβό, πολύτιμο, εκλεκτό»*;18 Επίσης κι ο Δανιήλ *«λατομήθηκε πέτρα χωρίς ανθρώπου χέρι»*,19 δηλαδή ο Χριστός γεννήθηκε χωρίς σύμπραξη ανδρός. Όπως δηλαδή είναι πρωτάκουστο και παράδοξο ν' αποκοπεί μια πέτρα δίχως λατόμο και λιθουργικά εργαλεία, έτσι είναι πέρα από κάθε θαύμα να δούμε παιδί από παρθένα που δεν έχει νυμφευτεί. Ήταν λοιπόν πάνω στο πηγάδι ο νοητός λίθος, ο Χριστός που σκέπαζε στα βάθη και στο μυστήριο το λουτρό της αναγέννησης, που ήθελε πολύν καιρό ακόμα όπως σκoinί πολύ μακρύ για να βγει στην επιφάνεια. Και κανένας δεν αποκύλισε την πέτρα παρά μονάχα ο Ισραήλ, που σημαίνει, *«νους που βλέπει το Θεό»*. Αλλά και αντλεί το νερό και ποτίζει τα πρόβατα της Ραχήλ, δηλαδή αποκάλυψε κρυμμένο μυστήριο και δίνει ζωτικό νερό στο κοπάδι της Εκκλησίας. Πρόσθεσε ακόμα και τα τρία ραβδιά του Ιακώβ.20 Όταν

έφερε τα τρία ραβδιά κοντά στην πηγή, από τότε ο ειδωλολάτρης Λάβαν έγινε φτωχός, ενώ πλούσιος με πολλά κοπάδια έγινε ο Ιακώβ. Αλληγορικά μπορούμε να ερμηνεύσουμε το Λάβαν με το διάβολο και τον Ιακώβ με το Χριστό. Γιατί μετά το βάπτισμα ο Χριστός σήκωσε όλο το κοπάδι του Σατανά και το έκανε δικό του πλούτο.

Ο μέγας πάλι Μωυσής όταν ήταν βρέφος χαριτωμένο και ακόμα θήλαζε έπεσε στην κοινή και σκληρή απόφαση,²¹ που πήρε ο απάνθρωπος Φαραώ κατά των αρσενικών παιδιών. Τον άφησαν λοιπόν στις όχθες του ποταμού όχι γυμνό, αλλά σε κιβώτιο (γιατί έπρεπε να ήταν ο τόπος του νόμου που ήταν σε κιβωτό) κοντά στο νερό. Γιατί ο νόμος γειτονεύει με τη χάρη και τα παροδικά ραντίσματα των Εβραίων που επρόκειτο λίγο αργότερα να πάρει τη θέση τους το τέλειο και θαυμαστό βάπτισμα.²² Και όπως νομίζει ο θεσπέσιος Παύλος κι ο ίδιος ο λαός που πέρασε την Ερυθρά θάλασσα ευαγγελιζόταν τη σωτηρία με το βάπτισμα. Πέρασε ο λαός και ο Αιγύπτιος βασιλιάς βούλιαξε μαζί με το στρατό του²³ και δίνονταν για το μυστήριο έμπρακτη προφητεία. Γιατί και τώρα, όποτε ο λαός έρθει στο λουτρό της παλιγγενεσίας, φεύγοντας από την κακοποιό αμαρτία Αίγυπτο, ο ίδιος ελευθερώνεται και σώζεται, ενώ ο διάβολος μαζί με τους υπηρέτες του, εννοώ τα πονηρά πνεύματα, σκάζει από τη λύπη του κι αφανίζεται, γιατί θεωρεί συμφορά τη σωτηρία των ανθρώπων.

Είναι αυτά αρκετά βέβαια για να στηρίξουν την ανάπτυξή μου αυτή, αλλά ο φίλος του καλού δεν πρέπει ν' αμελήσει και τα εξής. Αφού έπαθε πολλά, όπως μάθαμε, ο λαός των Εβραίων και πέρασε τη βασανιστική περίοδο της ερήμου, δε χάρηκε τη γη της επαγγελίας, μέχρι που με οδηγό του τον Ιησού και της ζωής του κυβερνήτη και με την κατεύθυνση εκείνου έφθασε στον Ιορδάνη.²⁴ Και ο Ιησούς, που έριξε τις δώδεκα πέτρες στο ποτάμι,²⁵ είναι φανερό ότι προεικόνιζε τους δώδεκα μαθητές τους υπηρέτες του βαπτίσματος. Και η θαυμαστή ιερουργία του θεσβίτη γέροντα²⁶, που υπερβαίνει κάθε ανθρώπινο νου, τι άλλο μπορεί να προμηνά στην πράξη, παρά την πίστη στον Πατέρα, τον Υιό και το άγιο Πνεύμα και την απολύτρωσή μας; Επειδή δηλαδή όλος ο λαός των Εβραίων, καταπατώντας την προγονική του ευσέβεια, ξέπεσε στην πλάνη της πολυθείας και ο βασιλιάς Αχάβ ήταν παίγνιο της ειδωλολατρίας, έχοντας κακή σύντροφο της ζωής του και παμμίαρη δασκάλισσα της ασέβειας την διαβόητη Ιεζάβελ, ο προφήτης, αφού εμφορήθηκε από τη χάρη του Πνεύματος, πήγε να συναντήσει τον Αχάβ, και μπροστά στα μάτια του βασιλιά και όλου του λαού αντιπαρατέθηκε στους ιερείς του Βάαλ σε αγώνα θαυμαστό και καταπληκτικό. Τους πρότεινε να θυσιάσουν το βόδι χωρίς φωτιά και τους παρουσίασε καταγέλαστους και αξιολύπητους, καθώς προσεύχονταν και φώναζαν χωρίς αποτέλεσμα στους ανύπαρκτους θεούς. Τέλος, αφού επικαλέστηκε κι εκείνος το δικό του αληθινό Θεό, πραγματοποίησε με τρόπο θαυμαστό με πολλά και καταπληκτικά σημεία τον αγώνα που είχε προτείνει. Διότι έφερε δηλαδή απλώς τη φωτιά από τον ουρανό στα ξερά ξύλα με την προσευχή, αλλά έδωσε εντολή στους υπηρέτες και πρόσταζε να φέρουν πολύ νερό. Κι αφού άδειασε τρεις φορές τους κουβάδες επάνω στις σχίζες, άναψε με την προσευχή του τη φωτιά μέσα από το νερό

κι έτσι με τη φυσική εναντιότητα των στοιχείων, που κατά παράδοξο τρόπο ενώθηκαν σε φιλία και συνεργασία, φανέρωσε με το παραπάνω τη δύναμη του ίδιου του Θεού.

Αυτά βέβαια μας προανήγγειλε ο Ηλίας με σαφήνεια με την θαυμαστή εκείνη θυσία του για τη μυσταγωγία του βαπτίσματος που θα τελούσαμε αργότερα. Γιατί η φωτιά άναψε όταν χύθηκε το νερό για τρίτη φορά, για να δηλωθεί ότι, όπου υπάρχει το «*μυστικόν ύδωρ*», εκεί υπάρχει και το Πνεύμα που αναφλέγει το θερμό, το όμοιο με φωτιά, που καίει τους ασεβείς και φωτίζει τους πιστούς. Αλλά βέβαια και ο μαθητής του Ελισσαίος, όταν ήρθε σ' αυτόν ικέτης ο Ναιμάν ο Σύρος, που είχε νοσήσει από λέπρα, έλουσε μέσα στον Ιορδάνη και καθαίρει τον άρρωστο με τη γενική χρήση του νερού, αλλά και με το ιδιαίτερο βάπτισμα μέσα στο ποτάμι προϋποδήλωνε το μελλοντικό.²⁷ Γιατί από τα ποτάμια μόνο ο Ιορδάνης δέχτηκε την αρχή του αγιασμού και της ευλογίας και σαν από κάποια πηγή με τη δική του προτύπωση σκορπούσε σ' όλον τον κόσμο τη χάρη του βαπτίσματος. Αυτά είναι τα ενεργά και πρακτικά μηνύματα της παλιγγενεσίας μας με το βάπτισμα.

Ας δούμε όμως τώρα **τι είπαν και φώναξαν οι προφητείες.**

Ο Ησαΐας φώναζε λέγοντας: «*λουσθείτε, γίνετε καθαροί, αφαιρέσετε τις πονηρίες από τις ψυχές σας*». ²⁸ Ο Δαβίδ πάλι: «*πλησιάστε σ' αυτόν και φωτιστείτε και τα πρόσωπά σας δε θα καταντροπιαστούν*». ²⁹ Ενώ ο Ιεζεκιήλ, γράφοντας σαφέστερα από τους δύο και πιο καθαρά, δίνει την καλή υπόσχεση: «*θα σας ραντίσω με νερό καθαρό και θα καθαριστείτε από κάθε ακαθαρσία και από όλα τα είδωλά σας θα σας καθάρισω και θα σας δώσω νέα καρδιά και πνεύμα νέο: θα αφαιρέσω την πέτρινη καρδιά από τη σάρκα σας, θα σας δώσω καρδιά σάρκινη και θα δώσω για να έχετε μέσα σας το πνεύμα μου*». ³⁰ Αλλά και ο Ζαχαρίας πολύ παραστατικά προφητεύει και για τον Ιησού ντυμένο με το ρυπαρό ιμάτιο της δουλικής δικής μας σάρκας: ξεντύνοντάς τον όμως από το θλιβερό ρούχο του φορά την καθαρή και λαμπρή στολή,³¹ διδάσκοντάς μας με την εικόνα αυτήν, ότι όλοι εμείς με το βάπτισμα του Ιησού, αποθέτοντας τις αμαρτίες μας σαν φόρεμα φτωχικό και πολυμπαλλωμένο, φορούμε το ιερό και πανόμορφο φόρεμα της παλιγγενεσίας.

Πού έχει καταλληλότερη θέση κι εκείνος ο λόγος του Ησαΐα που απευθύνει στην έρημο, «*γέμισε από ευφροσύνη έρημος διψασμένη, ας αναγαλλιάσει η έρημος κι ας ανθήσει όπως το κρίνο: θα γεμίσουν λουλούδια και θα αναγαλλιάσουν οι ερημιές του Ιορδάνη*»; ³² Είναι φανερό ότι δεν ευαγγελίζεται την ευφροσύνη σε τόπους άψυχους κι αναίσθητους, αλλά με την έρημο κάνει μεταφορά στην ξεραμένη κι αμελημένη ψυχή, όπως ακριβώς κι ο Δαβίδ, όταν λέει, «*η ψυχή μου σε παρακαλεί σαν γη δίχως νερό*». ³³ Και πάλι: «*η ψυχή μου ένιωσε τη δίψα του Θεού του ισχυρού, που ζει*». ³⁴ Και ο Κύριος πάλι στο Ευαγγέλιο λέγει: «*αν κάποιος διψά, ας έρχεται σ' εμένα κι ας πίνει*». ³⁵ Και στη Σαμαρείτιδα: «*όποιος πίνει από αυτό το νερό θα διψάσει πάλι, όποιος όμως πει από το νερό που θα του δώσω εγώ, δε θα διψάσει*

στον αιώνα».36 Και η τιμή του Καρμήλου, δηλαδή η χάρη του Πνεύματος, αποδίδεται στην ψυχή που μοιάζει με την έρημο.37 Επειδή δηλαδή ο Ηλίας ζούσε στον Κάρμηλο (και το βουνό έγινε ονομαστό και φημίστηκε χάρη στην αρετή εκείνου που κατοικούσε σ' αυτό), ενώ ο Ιωάννης ο βαπτιστής που ακτινοβολούσε το πνεύμα του Ηλία38 αγίαζε τον Ιορδάνη, γι' αυτό ο προφήτης νομοθετούσε ότι η τιμή του Καρμήλου θα δοθεί στο ποτάμι.

Ακόμη μετέφερε στο ποτάμι και τη δόξα του Λιβάνου από τη σύγκριση με τα ψηλά του δέντρα. Όπως δηλαδή εκείνος ο Λίβανος έχει σπουδαία αφορμή θαυμασμού αυτά τα δέντρα, που βλασταίνει και τρέφει, έτσι και ο Ιορδάνης δοξάζεται αναγεννώντας και βλασταίνοντας ανθρώπους στον Παράδεισο του Θεού. Τα δέντρα αυτά, κατά το λόγο των Ψαλμών,39 ανθούν πάντοτε και φουντώνουν από αρετές, τα φύλλα τους δεν πέφτουν και όταν ο Θεός δεχτεί στην ώρα του τον καρπό τους θα χαρεί σαν αγαθός φυτοκόμος που ευφραίνεται με τα ίδια του τα έργα. Ο θεσπέσιος πάλι Δαβίδ προφητεύοντας και για τη φωνή, που άφησε ο Πατέρας από τον ουρανό για τον Υιό που βαπτιζόταν, για να οδηγήσει όσους άκουαν στο φυσικό αξίωμα της θεότητας, ενώ ως τότε ήταν στραμμένοι στην αισθητή ευτέλεια του ανθρώπου, έγραψε στο γνωστό βιβλίο του «η φωνή του Κυρίου αντιλαλεί πάνω στα κύματα, η φωνή του Κυρίου η μεγαλόβροντη».40 Αλλά στο σημείο αυτό πρέπει να σταματήσω τις μαρτυρίες από τις θείες Γραφές. Γιατί ο λόγος μπορεί να συνεχιστεί στο άπειρο, αν θέλει κανένας εκλέγοντας το καθένα να τα παραθέσει σ' ένα βιβλίο.

Εσείς όμως όλοι, όσοι σας στολίζει το κόσμημα της παλιγγενεσίας κι έχετε καύχημά σας το σωτήριο ανακαινισμό σας, δείξτε μου μετά τη μυστική χάρη την αλλαγή των τρόπων σας και τη διαφορά του στολισμού σας προς το καλύτερο να μου τη γνωρίσετε με την καθαρότητα της ζωής σας. Από όσα βέβαια βλέπουν τα μάτια δεν αλλάζει τίποτε και τα σωματικά χαρακτηριστικά παραμένουν αμετάβλητα· ούτε μεταλλάζει η διαμόρφωση της ορατής φύσης, χρειάζεται όμως οπωσδήποτε μια απόδειξη σαφής, με την οποία θ' αντιληφθούμε τον νεογέννητο άνθρωπο, διακρίνοντας με κάποια φανερά σημάδια το νέο από τον παλιό. Αυτά νομίζω είναι οι εκούσιες κινήσεις της ψυχής, με τις οποίες **χωρίζοντας τον εαυτό της από τις παλιές συνήθειες και βαδίζοντας νεότερο δρόμο ζωής** θα διδάξει με σαφήνεια τους γνωστούς της ότι έγινε τελείως διαφορετική από ό,τι ήταν, χωρίς να σέρνει κανένα γνώρισμα της παλιάς κακίας της. Και είναι ο τρόπος της μεταμόρφωσης αυτός, αν πεισθείτε σ' εμένα και φυλάξετε το λόγο μου σαν νόμο. Ο πριν από το βάπτισμα άνθρωπος ήταν ακόλαστος, πλεονέκτης, άρπαγας των ξένων πραγμάτων, υβριστής, συκοφάντης κι ό,τι άλλο όμοιο και σύμφωνο μ' αυτά. Ας γίνει τώρα κόσμιος, φρόνιμος, αρκούμενος στα δικά του και μεταδίδοντας από αυτά και στους φτωχούς, φίλος της αλήθειας, που ξέρει να τιμά, να είναι ευπροσήγορος, να κάνει γενικά κάθε αξιέπαινη πράξη. Όπως το σκότος με το φως διαλύεται και αφανίζεται το σκοτάδι με την επικράτηση του λευκού χρώματος, έτσι και ο παλιός άνθρωπος αφανίζεται όταν τον στολίσουν τα έργα της δικαιοσύνης. Βλέπεις με ποιό τρόπο και ο Ζακχαίος41 με τη μεταβολή της ζωής του σκότωσε τον τελώνη ανταποδίδοντας σε

όσους είχε αδικήσει διπλά εκείνα που τους είχε πάρει και μοίρασε τα υπόλοιπα στους φτωχούς, που προηγουμένως τα είχε αποθησαυρίσει από τους φτωχούς που είχε καταπιέσει. Ο ευαγγελιστής Ματθαίος, άλλος τελώνης, ασκώντας την ίδια τέχνη με το Ζακχαίο, ευθύς μετά την κλήση του άλλαξε τη ζωή του όπως μια προσωπίδα.⁴² Ο Παύλος ήταν διώκτης,⁴³ αλλά μετά τη χάρη έγινε απόστολος, σηκώνοντας για χάρη του Χριστού βαριές αλυσίδες ως απολογία του και δείγμα μετάνοιας για τα άδικα δεσμά που έλαβε από το νόμο και τα εφάρμοζε κατά των ευαγγελίων.

Τέτοια έπρεπε να είναι η αναγέννηση, έτσι να κόβεται η συνήθεια στην αμαρτία, έτσι να πολιτεύονται οι υιοί του Θεού. Γιατί ονομαζόμαστε μετά το βάπτισμα παιδιά εκείνου. Και γι' αυτό έπρεπε να εξετάσουμε μ' ακρίβεια τα ιδιώματα του Πατέρα μας, ώστε, πλάθοντας και διαμορφώνοντας τον εαυτό μας προς την ομοιότητα του Πατέρα μας, να φαινόμαστε γνήσια παιδιά εκείνου που μας κάλεσε στην κατά χάρη υιοθεσία. Είναι εξευτελιστική κατηγορία ο νόθος και πλαστός που διαψεύδει με τα έργα του την πατρική ευγένεια. Γι' αυτό νομίζω και ο ίδιος ο Κύριος στα Ευαγγέλια, ορίζοντάς μας τους κανόνες του βίου, χρησιμοποιεί προς τους μαθητές του τα γνωστά λόγια: *«κάνετε καλό σε όσους σας μισούν, προσεύχεστε για όσους σας κάνουν κακό και σας καταδιώκουν, για να γίνετε παιδιά του ουράνιου Πατέρα σας γιατί ανατέλλει τον ήλιο σε πονηρούς και αγαθούς και βρέχει για τους δικαίους και τους άδικους»*.⁴⁴ **Τότε γίνονται, λέει, παιδιά του, όταν αποτυπώσουν την ομοιότητα της πατρικής αγαθότητας με τους λογισμούς τους στη φιλανθρωπία προς τους συναθρώπους τους.**

Γι' αυτό και μετά το αξίωμα της υιοθεσίας μας επιβουλεύεται και ο διάβολος εντονότερα με ακονισμένο φθονερό μάτι, όταν βλέπει την ομορφιά του νεογέννητου ανθρώπου να σπεύδει στην ουράνια πολιτεία, από την οποία ξέπεσε εκείνος. Ξεσηκώνει εναντίον μας πύρινους τους πειρασμούς, επιδιώκοντας να λαφυραγωγήσει και το δεύτερο στολισμό, όπως την προηγούμενη στολή. Όταν όμως αντιληφθούμε τις προσβολές του πρέπει να λέμε στον εαυτό μας τον αποστολικό λόγο: *«όσοι βαπτιστήκαμε στ' όνομα του Χριστού, βαπτιστήκαμε στο θάνατό του»*.⁴⁵ Κι αν γίναμε σύμμορφοι του θανάτου του, είναι νεκρή οπωσδήποτε η αμαρτία, αφού τη διαπέρασε η λόγχη του βαπτίσματος, όπως εκείνο τον πόρνο ο ζηλωτής Φινεές.⁴⁶ Φεύγε λοιπόν από μας, ανονόμαστε. Γιατί θέλεις και νεκρό να ταράζεις αυτόν που είχε συνταχθεί μαζί σου παλαιά, αυτόν που από παλαιά είχε χάσει τις αισθήσεις του για τις ηδονές. Ο νεκρός δεν αγαπά τα σώματα, ο νεκρός δεν γίνεται αιχμάλωτος του πλούτου, ο νεκρός δε συκοφαντεί, ο νεκρός δεν ψεύδεται, δεν αρπάζει όσα δεν του ανήκουν, δε βρίζει όσους συναντά. **Ο βίος του ρυθμίστηκε για την άλλη ζωή διδάχτηκε να περιφρονεί τα εγκόσμια, να προσπερνά τα γήινα και να σπεύδει προς τα ουράνια** όπως ο Παύλος τονίζει ρητά, ότι *«γι' αυτόν έχει σταυρωθεί ο κόσμος κι αυτός για τον κόσμο»*.⁴⁷ Αυτοί είναι πραγματικά οι λόγοι της αναγεννημένης ψυχής, αυτές είναι οι διαβεβαιώσεις του νεοφώτιστου ανθρώπου, που

θυμάται την ομολογία του που έκανε προς το Θεό, όταν δεχόταν το μυστήριο, υποσχόμενος ότι θα περιφρονεί κάθε τιμωρία και κάθε ηδονή για χάρη της αγάπης του.

Φτάνουν αυτά που αφιέρωσα στην σημερινή ιερή εορτή, που κάνοντας τον κύκλο του ο χρόνος μας την έφερε με τις τακτές περιόδους. Είναι καλό όμως τώρα ν' αποθέσω στο φιλόanthρωπο χορηγό της πελώριας αυτής δωρεάς το λόγο μου, αντεισφέροντας γι' ανταπόδοση τόσο μεγάλων πραγμάτων λίγα λόγια μονάχα. Εσύ είσαι, Κύριε, αληθινά η καθαρή και αιώνια πηγή της αγαθοσύνης, που δίκαια μας αποστράφηκες, αλλά φιλόanthρωπα μας ελέησες· μας μίσησες και συμφιλιώθηκες μαζί μας, μας καταράστηκες και μας ευλόγησες, μας εξόρισες από τον παράδεισο και μας ξανακάλεσες πάλι σ' αυτόν, μας εξέντυσες από τα φύλλα της συκιάς την αταίριατη κάλυψη και μας φόρεσες φόρεμα πολύτιμο· άνοιξες το δεσμωτήριο κι άφησες τους καταδικασμένους, μας ράντισες με καθαρό νερό και μας καθάρισες από κάθε ρύπο. Δε θα ντραπεί πια ο Αδάμ στην πρόσκλησή σου,⁴⁸ ούτε θα κρυφτεί στους θάμνους του παραδείσου από τους ελέγχους της συνείδησής του, ούτε θα γυροφέρνει τον παράδεισο η φλογίνη ρομφαία κάνοντας αδιάβατη την είσοδο σ' αυτούς που πλησιάζουν, αλλά όλα για χάρη μας, εμάς που είμαστε κληρονόμοι της αμαρτίας, μετατράπηκαν σε χαρά. Έγινε βατός ο παράδεισος και ο ίδιος ο ουρανός για τον άνθρωπο, ενώθηκε συμφιλιώθηκε η εγκόσμια κτίση με την υπερκόσμια κατά της οποίας από παλιά η πρώτη στασίαζε, και οι άνθρωποι ομολοήσαμε με τους αγγέλους, αποδίδοντας με ευλάβεια την ίδια μ' εκείνους προσκύνηση στο Θείο.

Γι' αυτά όλα ας ψάλομε στο Θεό τον ύμνο της χαράς, που ένα στόμα κατευθυνόμενο από το Πνεύμα διατύπωσε προφητικά στο παρελθόν· *«ας νιώσει αγαλλίαση η ψυχή μου για τον Κύριό μου· μου φόρεσε φόρεμα σωτηρίας και μου έβαλε χιτώνα ευφροσύνης· μου έβαλε στεφάνι όπως σε γαμπρό και στολίδια όπως σε νύφη»*.⁴⁹ Και οπωσδήποτε αυτός που στόλισε τη νύφη είναι ο Χριστός, που είναι, ήταν και θα είναι ευλογημένος τώρα και στους αιώνες των αιώνων. Αμήν.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ησ. 60, 8. 34. Ψαλμ. 41, 3.
2. Ησ. 49, 20. 35. Ιω. 7, 37.
3. Δευτ. 28, 64 36. Ιω. 4, 13.
4. Ιω. 3, 5 37. Ησ. 35, 2.
5. Ιω. 3, 8. 38. Λουκά 1, 17.
6. Εξ. 4, 3· 7, 17 39. Ψαλμ. 1, 3.
7. Εξ. 8, 6 40. Ψαλμ. 28, 3.
8. Εξ. 14, 21. 41. Λουκά 19, 18.
9. Δ' Βασ. 2, 14-15. 42. Ματθ. 9, 9.

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

10. Εξ. 3, 2 43. Πράξ. 9, 1.
11. Δ'. Βασ. 13, 21 44. Ματθ. 5, 44 -45.
12. Ιω. 9, 1-7 45. Ρωμ. 6, 3.
13. Ψαλμ. 103, 24 46. Αρ. 25, 8 ε.
14. Ματθ. 28, 19. 47. Γαλ. 6, 14.
15. Γαλ. 4, 22. Γεν. 21, 9 ε. 48. Γεν. 3, 8 - 24.
16. Γεν. 24, 15 ε. 49. Ησ. 61, 10.
17. Γεσ. 29, 9 ε.
18. Ησ. 28, 16
19. Δαν. 2, 45.
20. Γεν. 30, 37 ε.
21. Εξ. 1, 22 ε.
22. Α'. Κορ. 10, 1-2
23. Εξ. 14, 21 ε.
24. Ιησ. Ναυή 3, 1
25. Ιησ. Ναυή 4, 3.
26. Γ'. Βασ. 18, 22 ε.
27. Δ'. Βασ. 5, 1 ε
28. Ησ. 1, 16.
29. Ψαλμ. 33, 6
30. Ιεζ. 36, 25-27
31. Ζαχ. 3, 3 ε.
32. Ησ. 35, 1-2
33. Ψαλμ. 142, 6.

(Πηγή: orp.gr, Η/Υ επιμέλεια: Σοφίας Μερκούρη, Ελένης Χρήστου)